

PHILIP PULLMAN

Tema tumedad ained

Kolmas raamat

VAIGUST KUIKER

Inglise keelest tõlkinud Eve Laur

Originaal:
THE AMBER SPYGLASS
HIS DARK MATERIALS
by PHILIP PULLMAN

THE AMBER SPYGLASS Copyright © 2000 by Philip Pullman

Cover image copyright © Chris Wormell, 2017
Cover illustration reproduced by permission of Scholastic Ltd.

Esmatrükk eesti keeles kirjastus Tiritamm 2005
2. trükk

Tõlge eesti keelde © Eve Laur ja Kirjastus Pegasus 2017

Värsid lk 5 tõlkinud Harald Rajamets
Peatükkide alguse värsid tõlkinud Linda Ruud
Toimetanud Linda Ruud
Korrektuuri lugenud Anu Tonts
Küljendanud Ivi Piibeht

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISBN 978-9949-620-47-0

pegasus.ee

*Oo räägi, mis vägi, oo laula, mis arm
on see valgusest rüü kandja, helde ja karm!
Kõuevankreina kõmiseb pilvis ta raev,
tormitüübadel hämaras lendab ta laev.*

Robert Grant. lised ja uued hümnid

*Oo tähed,
kas mitte teilt ei pärine armastav nooruki nauding
armsast näost? Kas tema sügav salavõime mõista
neiu puhast palet pole tal puhtast taevakehast?*

Rainer Maria Rilke. Kolmas Duino eeleegia
(luulekogus „Duineser Elegien” on pealkirjaks „Die dritte Elegie”)

*Kõigest, mis iganes püüab toime tulla elamisega, eraldub uduaure.
Õõ on külm ja hell ja täis ingleid,
kes materdavad elamist. Vabrikud on kõik pisut purjus,
käib ennekuulmatu kellamäng.
Oleme lõpuks koos, ehkki pikk on vahemaa.*

John Ashbery. Koguja.
Luulekogust „Jõgi ja mäed”

„VAIGUST KIIKER” on triloogia „TEMA TUMEDAD AINED”
kolmas raamat.

Lugu algas „KULDSE KOMPASSIGA”
ning jätkus „INGLITE TORNIGA”.

Kolmanda osa tegevus liigub meie ja mitme teise universumi vahel.

Sisukord

1	Magama nõiutud	9
2	Balthamos ja Baaruk	16
3	Raipesööjad	37
4	Ama ja nahkhiired	44
5	Teemanttorn	51
6	Ette andeks antud	60
7	Mary omapäi	70
8	Viin	81
9	Ülesjõge	94
10	Rattad	102
11	Kiilid	112
12	Purunemine	124
13	Tialys ja Salmakia	132
14	Mõttele hoolega	142
15	Ääs	153
16	Tahtejõusõiduk	163
17	Õli ja lakk	180
18	Surnute maailma eeslinn	191
19	Lyra ja tema surm	204
20	Ronimine	217
21	Harpüiad	222
22	Sosistajad	236
23	Väljapääsu pole	245
24	Proua Coulter Genfis	258
25	Saint-Jean-les-Eaux	269
26	Kuristik	280
27	Platvorm	290
28	Kesköö	295
29	Lahing tasandikul	305
30	Pilvine Mägi	313
32	Hommik	333
33	Martsipan	344

34	Nüüd on	356
35	Üle mägede kaugele ära	362
36	Murtud nool	376
37	Luited	385
38	Botanikaaed	400
	<i>Tänuavaldused</i>	416

Magama nõiutud

TULID KISKJADKI
LAANEST TUMEDAST.

William Blake

Varjulises orus rododendronite all lumepiiri lähedal, kus vulises sulaveest piimjas oja ning kus tuvid ja kanepilinnud tohutute mändide all ringi lendasid, asus koobas, mida ülalt varjas kaljunukk ning alt jääkade raskete lehtede kobarad.

Mets kihas helidest: ojavulinast kaljude vahel, männiokstes kohisevast tuulest, putukate sirinast ning väikeste imetajate häältest puude otsas, ja muidugi linnulaulust; ning aeg-ajalt pani mõni tugevam tuulehoog seedri- või kuuseoksad üksteise vastu hõõrduma ning tšellona oigama.

See oli ereda päikesevalguse ja teravate varjudega paik; sidrunkuld-
sed ergavad vöödid tungisid alusmetsa läbiseegi pruunikasroheliste varju-
triipude ja -laikudega; ning valgus ei seisnud kunagi paigal, ei paistnud pidevalt, sest sageli heljusid puulatvade vahel udujoomed, mis andsid päikesepaistele pärlja helgi ning puistasid igale männikäbile niiskust, mis jäi sinna sädelema ka pärast udu hajumist. Mõnikord tihenes pilvede niiskust tillukesteks piiskadeks, millekski vihma ja udu vahepealseks, mis pigem hõljus kui sadas alla, sabisedes pehmelt miljonitele okastele.

Oja kõrval oli kitsuke rada, mis viis oru põhjas asuvast külast – õieti vaid karjusehüttide kobarast – üles poollagunenud pühamusse oru tipus liustiku lähedal, kus lehvisid pleekinud siidlipud kõrgmäestikust ühtesoodu puhuvast tuules ja kuhu jumalakartlikud külaelanikud olid jätnud ohvriks odrakakke ja kuivatatud teed. Kummalise valgusmängu, jää ja udu tõttu ümbritsesid oru ülaosa alati vikerkaared.

Koobas jäi rajast veidi kõrgemale. Palju aastaid tagasi oli seal elanud pühamees, mediteerinud, paastunud ja palvetanud, ning tema mälestuseks hoiti seda paika au sees. Koobas oli umbes kolmkümmend jalga pikk ja kuiva põrandaga: ideaalne eluase karule või hundile, kuid aastaid olid siin pesitsenud vaid linnud ja nahkhiired.

Ent see olend, kes praegu koopasus kükitas, mustad silmad sinna-
tänna volksamas, teravad kõrvad kikkis, polnud lind ega nahkhiir.

Päikesepaiste pani tema kuldse karva rammusalt sädelema ning loom keerutas oma ahvikäppade vahel männikäbi, naksas teravate sõrmedega soomuseid lahti ning kraapis nende alt magusaid seemneid välja. Tema selja taga, päikesesõõrist väljaspool, seisis proua Coulter, kes kuumutas väikeses kastrulis naftapriimusel vett. Tema daemon pomises hoiatavalt ja proua Coulter tõstis pea.

Metsarada mööda lähenes külatüdruk. Proua Coulter teadis, kes see on: Ama oli talle juba mitu päeva süüa toonud. Proua Coulter oli saanud teada andnud, et ta on püha naine, kes keskendub meditatsioonile ja palvetele ning on töötanud mitte ühegi mehega kõnelda. Ama oli ainuke inimene, keda ta vastu võttis.

Ent seekord polnud tüdruk üksi. Isa oli temaga kaasas ja sellal, kui Ama üles koopa juurde läks, jäi tema eemale ootama.

Ama tuli koopasuu juurde ja kummardas.

„Isa saadab mind ja loodab teie heatahtlikkusele,” ütles ta.

„Tervist, laps,” kostis proua Coulter.

Tüdrukul oli kaasas pleekinud puuvillriidesse mässitud pamp, mille ta proua Coulteri jalge ette asetaski. Seekord ulatas ta naisele väikese lillekimbu, kümnekond ülast, mis olid puuvillase niidiga kokku seotud ning hakkas rutaka ja äreva häälega kõnelema. Proua Coulter sai mägirahva keelest pisut aru, kuid tal polnud kasulik neile teada anda, kui palju ta tegelikult mõistis. Sestap naine naeratas ning andis tüdrukule märku suu sulgeda ja lasta nende demonitel edasi tegutseda. Kuldne ahv sirutas oma väikese musta käe välja ning Ama liblik-daemon liperdas aina lähemale ja lähemale, kuni laskus sarvjale nimetissõrmele istuma.

Ahv tõstis liblika aeglaselt kõrva juurde ning proua Coulter tundis, kuidas mõistmise tilluke nire tema mõttesse valgub ning tüdruku sõnu selgitab. Külaelanikel oli hea meel, et temasugune püha naine on koopas elupaiga leidnud, kuid käis kumu, et tal on kaasas keegi ohtlik ja võimas isik.

See ajas külarahvale hirmu peale. Kas too teine olend oli proua Coulteri isand või teener? Kas proua tahtis neile kahju teha? Miks ta üldse siia tuli? Kas ta jääb veel kauaks? Ama andis need küsimused naisele tuhande vabanduse saatel edasi.

Sedamööda, kuidas mõistmine demonilt proua Coulterile üle kandus, tungatas talle pähe uudne lahendus. Ta võis ju rääkida tõtt. Loomulikult

mitte kogu tõtt, aga osa küll. Selle mõtte peale käis temast läbi kerge naeruvirve, kuid ta ei lubanud seda oma häälede, kui seletas:

„Jah, minuga on tõesti keegi kaasas. Aga teil pole midagi karta. See on minu tütar ja ta on magama nõiutud. Oleme tulnud siia peitu võluri eest, kes ta ära nõidus ning ma püüan oma last ravida ja halva eest kaitsta. Tule ja vaata teda, kui tahad.”

Amat rahustas pisut proua Coulteri mahe hääle, kuid ta kartis ikkagi; ning jutt võluritest ja nõidusest suurendas tema aukartust veelgi. Aga kuldne ahv hoidis tema daemonit nii õrnalt, pealegi oli tüdruk uudishimulik, ja seepärast läks ta proua Coulteri kannul koopasse.

Tema isa astus rajal sammu edasi ning ta vares-daemon lehvitas paar korda tiibu, kuid mees jäi paigale.

Proua Coulter süütas küünla, sest koopas läks kiiresti pimedaks, ning juhatas Ama koopa sügavusse. Väikese tüdruku pärani silmad sädelesid hämaras ning tema põidlad käisid kordamööda vastu nimetissõrmi, et kurje vaime segadusse ajada ja ohtu tõrjuda.

„Näed nüüd?” ütles proua Coulter. „Ta on täiesti ohutu. Karta pole midagi.”

Ama vaatas magamiskotis lebavat kogu. Seal oli üks tüdruk, temast ehk kolm-neli aastat vanem; ning seda värvi juukseid polnud Ama kunagi varem näinud – ruugeid nagu lõvi lakk. Lamaja huuled olid kõvasti kokku pigistatud ning ta magas sügavalt, selles polnud kahtlust, sest tema daemon oli meelemärkusetult tema kaela ümber kerra tõmbunud. Ta oli üsna mangusti moodi, kuid punakuldset värvi ja väiksem. Kuldne ahv paitas õrnalt magava daemoni pead ning mangusti moodi elukas hakkas Ama silme all rahutult nihelema ning kräunatas tasa. Ama daemon surus end hiire kujul kõvasti vastu Ama kaela ja piilus hirmunult tema juuste vahelt välja.

„Nüüd võid sa isale öelda, mida nägid,” jätkas proua Coulter. „Pole siin mingit kurja vaimu. Ainult minu tütar, magama nõiutud ja minu hoole all. Aga palun, Ama, ütle oma isale, et see peab saladuseks jääma. Keegi peale teie kahe ei tohi teada, et Lyra on siin. Kui võlur saaks teada, kus ta viibib, siis otsiks ta tüdruku üles ja hävitaks tema ja minu ja kõik muu ümberringi. Nii et pea suu! Ütle ainult isale, aga mitte kellelegi teisele.”

Ta põlvitas Lyra kõrvale ja pühkis niisked juuksed magaja näolt ära, kummardus ja suudles tüdruku põsele. Siis tõstis ta kurbust ja armastust

tulvil pilgu ning naeratas Amale nii vapralt ja kaastundlikult, et väikese tüdruku silmad valgusid pisaraid täis.

Proua Coulter võttis Amal käest kinni, nad läksid koopasusse tagasi. Naine nägi tüdruku isa, kes neid alt murelikult jälgis. Proua Coulter pani käed kokku ja kummardas talle ning mees kummardas kergendatult vastu; tema tütar tegi omakorda kummarduse naisele ja nõiutud magajale, pöördus ümber ja lippas nõlvast alla videvikku. Isa ja tütar tegid koopa suunas veel ühe kummarduse, asusid teele ja kadusid lopsakate rododendronite vahel pimedusse.

Proua Coulter läks tagasi priimuse juurde, kus vesi oli juba peaaegu keema läinud.

Ta kükitas maha ja pudistas kuivi lehti vette, kaks näputäit ühest kotist, üks näputäis teisest, ning lisas kolm tilka helekollast õli. Ta liigutas kärmesti segu ning arvestas mõttes aega, kuni viis minutit oli mööda läinud. Siis võttis ta kastruli priimusest ning jäi ootama, kuni vedelik jahtub.

Tema ümber lebas mõningast varustust, mis oli pärit laagrist sinise järve ääres, kus söör Charles Latrom oli hinge heitnud: magamiskott, seljakott vahetusriiete ja pesemistarvetega ja muud. Samuti tugeva puuraami ja kapokvoodriga puldankast, mille sees oli mitmesuguseid instrumente; ning püstol kabuuriga.

Keedus jahtus hõredas õhus kiiresti ja niipea, kui see jõudis umbes kehatemperatuurini, valas naine vedeliku ettevaatlikult metallkarikasse ning viis koopa tagaossa. Ahvdaemon viskas männikäbi maha ja läks temaga kaasa.

Proua Coulter asetas karika hoolikalt madalale kivile ning põlvitas magava Lyra kõrvale. Kuldne ahv kükitas teisel pool tüdrukut, valmis Pantalaimonit pihku haarama, kui see peaks üles ärkama.

Lyra juuksed olid niisked ning silmad võbelesid suletud laugude taga. Tüdruk hakkas ärkama: proua Coulter oli teda suudeldes tundnud, kuidas ta ripsmed liikusid, ning teadis, et tal pole palju aega jäänud, enne kui Lyra päriselt üles ärkab.

Ta libistas käe tüdruku kukla taha ning pühkis tal teise käega niisked salgud laubalt. Lyra huuled paotusid ja ta oigas vaikselt; Pantalaimon surus end kõvemini ta rinnale. Kuldse ahvi pilk püsis ainiti Lyra demonil ning tema väikesed mustad sõrmed tõmblesid magamiskoti serval.

Üks pilk proua Coulterilt, ja ahv lasi koti lahti ning tõmbus vaksa võrra tagasi. Naine tõstis tütre õrnalt üles; tüdruku õlad tulid maast lahti

ja pea vajus rippu, ja siis tõmbas Lyra hinge ja avas poolenisti silmad, rasked laud võbelemas.

„Roger,” pomises ta. „Roger ... kus sa oled ... Ma ei näe ...”

„Kuss,” sosistas ema, „kuss, kullake, joo ära!”

Ta hoidis peekrit Lyra suu juures ja kallutas seda, et tüdruku huuli niisutada. Lyra keel tundis vedelikku ja liikus huuli lakkuma, ja siis lasi proua Coulter talle pisut rohkem vedelikku suhu niriseda, väga ettevaatlikult, lastes tal iga lonksukese enne järgmist alla neelata.

Jootmine võttis mitu minutit aega, aga lõpuks oli karikas tühi ja proua Coulter pani tütre jälle pikali. Niipea kui Lyra pea maas lebas, keris Pantalaimon end tema kaela ümber tagasi. Daemoni punakuldne karv oli sama niiske kui tüdruku juuksed. Nad magasid jälle sügavat und.

Kuldne ahv läks kergel sammul koopasusse ning istus jälle rada jälgima. Proua Coulter kastis flanellräti külmaveekaussi ja pühkis sellega Lyra nägu, tegi siis magamiskoti lahti ja pesi tütre käsi ja kaela ja õlgu, sest Lyra kuumas üleni. Siis võttis ema kammi ja harutas õrnalt Lyra juustest pulste lahti, silus juuksed laubalt tagasi ja tõmbas neisse sirge lahu.

Ta jättis magamiskoti avali, et tüdruk saaks jahtuda, ning võttis käsile Ama toodud pambu: paar lapikut leiba, tükk pressitud teed, kämp kleepuvat riisi suure puulehe sees. Oli aeg tuld teha. Öösel oli mägedes krõbekülm. Kavakindlalt töötades kraapis naine natuke kuiva tulehakatust, tegi lõkke üles ja lõi tikust tuld. Veel natuke mõtlemisainet: tikud hakkasid otsa saama, põletisse käiv nafta niisamuti; nüüdsest peale pidi proua Coulter ööpäev läbi tuld üleval hoidma.

Tema daemon polnud asjaga rahul. Talle ei meeldinud see, mida naine koostas tegi, ja kui ta katsus nuriseda, tõukas naine ta eemale. Daemon pööras selja, väljendades kogu kehaga põlgust ning lõi käbisoomuseid nips ja nips välja pimedusse. Proua Coulter ei teinud sellest väljagi, vaid askeldas kindlakäeliselt ja osavalt lõkke kohal ning pani teevee kastruliga tulele.

Sellegipoolst hakkas demoni rahulolematust ka temale külge ning tumehalli teetükki vette pudistades mõtles naine, mida ta siin ometi teeb, kas ta on hulluks läinud, ja ikka ja jälle seda, et mis siis juhtub, kui kirik teada saab. Kuldsel ahvil oli õigus. Ta ei peitnud siin ainult Lyrat, vaid ka oma pilku.

Pimedast ilmus välja väike poiss, lootusrikas ja hirmul, ning sosistas ühtepuhku:

„Lyra – Lyra – Lyra ...”

Tema taga paistis teisigi kogusid, veel ähmasemaid kui tema, veelgi vaiksmaid. Nad kuulusid ilmselt kokku ja olid ühesuguse loomuga, kuid neil polnud nähtavaid nägusid ega kuuldavaid hääli; ja ka poisi hääl ei paisunud valjemaks kui sosin, ja tema nägu oli hämar ja ähmane, nagu peaaegu meelest läinud mälupeilt.

„Lyra ... Lyra ...”

Kus nad olid?

Suurel tasandikul, kus raudmust taevas ei heitnud vähimatki valgust ning igal pool varjas silmapiiri udu. Jalge all oli paljas muld, miljonitest jalgadest siledaks tallatud, ehkki need jalad olid sulgedestki kergemad; seega pidi aeg ise maa siledaks tallama, ehkki ka aeg seisis siin paigal; seega pidi see olema asjade loomulik seis. Siin oli kõigi kohtade lõpp, kõige viimane maailm.

„Lyra ...”

Miks nad siin olid?

*Nad olid vangis. Keegi oli sooritanud kuriteo, kuigi keegi ei teadnud, mil-
lise, või kes oli selle sooritanud või kelle võim selle üle kohut mõistis.*

Miks see väike poiss Lyrat hüüdis?

Lootus.

Kes need olid?

Vaimud.

*Ja Lyra ei saanud neid puutuda, kui väga ta ka ei püüdnud. Tema käed
haarasid asjatult nende järele, ja väike poiss seisis ikka anudes paigal.*

*„Roger,” ütles tüdruk, kuid temagi hääl kõlas sosinal, „oh, Roger, kus sa
oled? Mis koht see on?”*

*Poiss vastas: „See on surnute maailm, Lyra – ma'i tea, mida teha – ma'i
tea, kas ma pean igaveseks siia jääma, ja ma'i tea, kas ma olen midagi pahasti
teind või mis, sest ma katsusin küll hea olla, aga ma vihkan seda kohta, ma
kardan siin kõike, ma vihkan seda ...”*

Ja Lyra ütles: „Ma

2

Balthamos ja Baaruk

ÜKS PUHANG VUHISES
MINUST MÕÖDA:
MU IHUKARVAD
TÕUSID PÜSTI!

liobi Raamat 4.15

„Olge vait,” ütles Will. „Olge ainult vait. Ärge segage mind!”

See juhtus kohe pärast seda, kui Lyra oli ära viidud, kohe pärast seda, kui Will oli mäe otsast alla tulnud, kohe pärast seda, kui nõid oli tema isa tapnud. Sealtsamast leitud tikkudega süütas Will väikese plekklaterna, mille oli isa pambust võtnud, ning kükitas kalju alla tuulevarju, et Lyra seljakotti avada.

Ta kobas oma terve käega kotis ja leidis raske sametisse mässitud alet-hiomeetri. Instrument sädeles laternavalgel ja poiss ulatas selle kahe kaju poole, kes tema kõrval seisis – nendele, kes nimetasid end ingliteks.

„Kas te oskate seda lugeda?” küsis ta.

„Ei,” vastas hääl. „Tule meiega! Sa pead. Tule kohe lord Asrieli juurde!”

„Kes käskis teil minu isa jälitada? Te ütlesite, et ta ei teadnud, et te teda jälitate. Aga teadis küll,” kostis Will ägedalt. „Ta käskis mul teid oodata. Ta teadis teist rohkem, kui te arvate. Kes teid saatis?”

„Keegi ei saatnud meid. Ise tulime,” kõlas hääl. „Me tahame lord Asrieli teenida. Ja mida kadunuke tahtis, et sa noaga teeksid?”

Will lõi kõhkleva.

„Ta ütles, et ma peaksin selle lord Asrielile viima,” ütles ta.

„Tule siis kaasa!”

„Ei. Mitte enne, kui olen Lyra üles leidnud.”

Poiss mähkis alet-hiomeetri sametisse ja pistis oma seljakotti. Kott kinnitatud, heitis ta isa raske mantli endale vihma kaitseks ümber ja kükitas sinnasamasse maha, vaadates kindlal pilgul kahele varjule otsa.

„Kas te räägite tõtt?” küsis ta.

„Jah.”

„Kas te olete siis inimestest tugevamad või nõrgemad?”

„Nõrgemad. Teil on olemas ihu, meil ei ole. Aga sa pead meiega ikkagi kaasa tulema.”

„Ei. Kui mina olen tugevam, siis kuulate teie minu sõna. Pealegi on nuga minu käes. Nii et ma saan teid käskida: aidake mul Lyra üles otsida. Mind ei huvita, kui kaua see aega võtab, kõigepealt otsin Lyra üles ja alles siis lähen lord Asrieli juurde.”

Kaks kaju olid mitu sekundit vait. Siis hõljusid nad eemale ja kõnelesid omavahel, ent Will ei tabanud nende jutust sõnagi.

Lõpuks tulid nad jälle lähemale ja poiss kuulis:

„Hüva. Sa teed praegu vea, aga sa ei anna meile muud valikut. Me aitame sul seda last otsida.”

Will püüdis pilku pimedusse puurida ja neid selgemini näha, kuid vihm peksis talle silmi.

„Tulge lähemale, et ma teid näeksin,” ütles ta.

Nad lähenesid, kuid muutusid seepeale hoopis ähmasemaks.

„Kas ma näen teid päevavalgel paremini?”

„Ei, veel halvemini. Me ei ole kõrgest seisusest inglid.”

„Noh, kui mina teid ei näe, siis ei näe teid keegi teine ka, nii et olete hästi peidus. Minge ja vaadake, kas saate teada, kuhu Lyra on läinud. Ta ei või siit kaugel olla. Siin oli üks naine – ta on tüdrukuga kaasas –, see naine viis ta ära. Minge otsige ta üles, ja siis tulge tagasi ja rääkige mulle, mida nägite.”

Inglid tõusid üles tormlevasse õhku ja kadusid. Will tundis, kuidas suur tinane raskus tema peale vajub; enne võitlust isaga oli tal niigi vähe jõudu järel ning nüüd oli ta täiesti kurnatud. Ta ei tahtnud muud kui ainult silmi sulgeda, mis olid nutmisest nii rasked ja valusad.

Ta tõmbas mantli üle pea, surus seljakoti rinnale ning jäi hetke pärast magama.

„Ei kusagil,” ütles hääl.

Will kuulis seda unesügavustes ning püüdis üles ärgata. Lõpuks (ja selleks kulus peaaegu minut, sest ta oli nii põhjalikult unne vajunud) läks tal korda silmad avada ja näha enda ees heledat hommikut.

„Kus te olete?” küsis ta.

„Sinu kõrval,” kostis ingel. „Siinpool.”

Päike oli äsja tõusnud ning kivipinda katvad samblad ja samblikud helendasid hommikuvalguses erksalt ja selgelt, kuid kusagil polnud näha ühtegi hingelist.

„Ma ütlesin, et meid on päevavalgel halvemini näha,” jätkas hääl. „Kõige paremini näed sa meid poolvalguses, eha või koidu ajal; natuke kehvemini pimedas ja kõige vähem päikesepaistel. Otsisin oma seltsilisega kogu mäe läbi, kuid ei leidnud naist ega last. Aga allpool on siniseveeline järv, mille ääres ta on laagris olnud. Seal on üks surnud mees ja nõiad, kelle viirastus on ära õginud.”

„Surnud mees? Milline ta välja näeb?”

„Kuuekümmend ringis. Lihav ja sileda nahaga. Hõbehallid juuksed. Kallid rõivad, õhus oli tunda rasket tualettvee lõhna.”

„Sõõr Charles,” ütles Will. „See ta ongi. Ilmselt on proua Coulter ta ära tapnud. Noh, vähemalt niigi palju oli temast kasu.”

„Naine jättis endast jälgi. Minu seltsiline läks talle järele ning tuleb tagasi, kui on teada saanud, kuhu ta läks. Mina olen sinu juures.”

Will tõusis püsti ja vaatas ringi. Torm oli õhu klaariks löönud ning hommik oli värske ja puhas, kuid see tegi ümberringi avaneva pildi veelgi troostitumaks; sest siinsamas lamasid maas mitme nõiia laibad, kes olid saatnud teda ja Lyrat teel isa juurde. Juba nokkis julm ronk ühe nõiia nägu ning Will nägi pea kohal tiirlemas üht suuremat lindu, kes nähtavasti parimat pidusööki valis.

Will vaatas kordamööda kõik surnukehad üle, kuid ükski neist polnud Serafina Pekkala, nõiaklanni kuningatar, Lyra hea sõber. Siis tuli talle meelde: kas polnud Serafina õhtu hakul äkki teise ülesandega minema lennanud?

Niisiis võib ta veel elus olla. See mõte rõõmustas poissi ning ta vaatas ringi, ega nõiast kuskil mingit märki näha pole, kuid ei leidnud midagi peale sinise taeva ja teravate kaljude.

„Kus sa oled?” küsis ta inglilt.

„Sinu kõrval,” vastas hääl, „nagu alati.”

Will vaatas vasakule, kust hääl oli kostnud, kuid ei näinud midagi.

„Nii et keegi ei näe sind. Kas keegi teine peale minu võib sind kuulda?”

„Mitte siis, kui ma sosistan,” kostis ingel kibedalt.

„Mis su nimi on? Kas teil on üldse nimesid?”

„Jah, on küll. Minu nimi on Balthamos. Mu seltsiline on Baaruk.”

Will mõtles, mida teha. Kui valid ühe võimaluse paljudest, siis kustuvad kõik ülejäänud nagu küünlad, justkui poleks neid olemas olnudki. Sel hetkel olid Willil kõik võimalused veel olemas. Aga kõigi võimaluste

säilitamine tähendas teha mitte midagi. Lõpuks pidi ta ikkagi neist ühe välja valima.

„Me läheme mäest alla, tulnud teed tagasi,” ütles ta. „Läheme järve äärde. Võib-olla ma leian sealt midagi kasulikku. Ja mul hakkab janu ka peale tulema. Lähen sinna, kuhu minu meelest järv jääb, ja kui ma eksin, siis sa juhataad mulle teed.”

Kui ta oli mitu minutit mööda radadeta kaljunõlva allapoole laskunud, märkas Will äkki, et ta käsi ei valutagi enam. Tegelikult polnud ta ärkamisest saadik oma haavale mõelnud.

Ta peatus ja vaatas karedat riidet, mille isa oli talle pärast võitlust käe ümber mässinud. Haavale määratud võie oli riidest läbi imbnud, kuid verd polnud näha; ja pärast lakkamatut veritsemist, mida poisil oli tulnud sõrmede kaotamise järel taluda, oli see nii ilus pilt, et ta süda hüppas rõõmust.

Will liigutas katseks sõrmi. Tõsi, haavad tegid veel valu, kuid teist moodi: see polnud enam eilne sügav valu, mis teda elujõust tühjaks kurnas, vaid tasasem, tuhmim tunne. Tundus, nagu haav paraneks. See oli tema isa töö. Nõidade loits polnud aidanud, aga isa oli ta terveks ravinud.

Poiss laskus rõõmsalt nõlvakust alla.

Kulus kolm tundi ja mitu sõna juhatust, enne kui ta väikese sinise järve äärde välja jõudis. Selleks ajaks kõrbes poisi kurk janust ning ta mantel oli kõrvetava päikese käes raske ja palav; aga kui ta mantli seljast võttis, siis kadus ka vari ja tema paljad käsivarred ja kael jäid päikese kätte kõrbema. Will pillas mantli ja seljakoti maha ning jooksis paar viimast jardi veepiirini, kus ta kõhuli langes ning ühtevalu jäiseid sõõme neelas. Vesi oli nii külm, et ta hambad ja pea hakkasid juues valutama.

Janu kustutanud, tõusis poiss istuli ja vaatas ringi. Eile polnud ta oma seisukorra tõttu midagi tähele pannud, aga nüüd nägi ta, kui sügavsinine on vesi, ning kuulis kõikjalt läbilõikavat putukasirinat.

„Balthamos?”

„Alati kohal.”

„Kus surnu on?”

„Kõrge kalju taga, sinust paremal.”

„Kas siin on viirastusi?”

„Ei, mitte ühtegi.”

Will võttis seljakoti ja mantli ning läks mööda järvekallast kalju juurde, millele Balthamos oli osutanud.

Kalju taga oli väike laager: viis-kuus telki ja keedulõkete jäänused. Will läks sinna ettevaatlikult, juhuks, kui mõni elus inimene peaks seal veel peidus olema.

Aga vaikus oli põhjatu, putukate saagimine oli ainul pinnavirvendus. Telgid seisid paigal, vesi oli tüüne, ainult seal, kus Will oli joonud, jooksid ringid aegamisi laiali. Korraks ehmatas poissi mingi roheline vilksatus tema jala juures, kuid see oli vaid tilluke sisalik.

Telgid olid khakivärvi riidest, mis tegi nad tuhmpunaste kivide vahel hästi nähtavaks. Poiss vaatas esimesse telki sisse ja leidis, et see on tühi. Teinegi oli tühi, aga kolmandast leidis ta väärt kraami: kateloki ja toosi tikke. Samuti oli seal riba mingit tumedat ainet, mis oli sama pikk ja jäme kui tema küünarvars. Algul arvas poiss, et see on nahk, kuid päevalgel nägi ta selgesti, et tegu on kuivatatud lihaga.

Noh, lõpuks oli tal ju nuga. Ta lõikas õhukese viilu ja leidis, et liha on nätske ja väga nõrgalt soolane, kuid muidu hea maitsega. Ta pani liha ja tikud koos katelokiga seljakotti ja otsis läbi ka teised telgid, kuid need olid tühjad.

Suurima telgi jättis ta viimaseks.

„Kas surnu on seal?” küsis ta õhult.

„Jah,” kostis Balthamos. „Ta on mürgitatud.”

Will läks ettevaatlikult sissekäigu juurde, mis avanes järve poole. Telgis oli ümber kukkunud lõuendtool ja selle kõrval siruli maas tolle sama mehe surnukeha, keda tunti Willi maailmas sõõr Charles Latromi ja Lyra maailmas lord Boreali nime all ning kes oli varastanud tüdruku alethiometri, mis omakorda oli juhatanud Willi tundliku noa juurde. Sõõr Charles oli olnud libe, ebaaus ja võimukas mees ning nüüd oli ta surnud. Tema nägu oli ebameeldivalt moondunud ning Will ei tahtnud seda vaadata, kuid kiire pilk telki näitas, et seal on rüüstamiseks palju kraami, ja niisiis astus poiss üle laiba, asja lähemalt uurima.

Tema isa, sõdur, maadeurija, oleks teadnud täpselt, mida võtta. Will pidi aimama. Ta võttis väikese teraskarbis suurendusklaasi, sest seda sai kasutada tulesüütamiseks, nii oli hea tikke kokku hoida, rulli tugevat nõõri, metallist välipudeli, mis oli palju kergem kui seni kaasas tassitud kitsenahast lähker, ja väikese plekk-kruusi; väikese binokli, mehe põidla suuruse paberisse keeratud rulli kuldmünste, esmaabi komplekti, veepuhastustabletid, paki kohvi, kolm pakki kuivatatud ja pressitud puuvilju, koti kaeraküpsiseid, kuus tükki Kendali piparmündikooki, paki

õngi ja nailonist õngenööri, ja lõpuks märkmiku, paar pliiatsit ja väikese taskulambi.

Ta pakkis selle kõik oma seljakotti, lõikas veel ühe killu liha, sõi kõhu täis, võttis plaskuga järvest vett ning küsis Balthamoselt:

„Mis sa arvad, kas mul on veel midagi vaja?”

„Natuke mõistust kuluks ära,” tuli vastus. „Mõningast arusaamist sellest, mis asi on tarkus, ning kalduvust teda austada ja talle kuuletuda.”

„Kas sina oled tark?”

„Palju targem kui sina.”

„Mina sellest küll aru ei saa. Oled sa inimene? Su hääl kõlab inimese moodi.”

„Baaruk oli inimene. Mina ei olnud. Nüüd on ta ingel.”

„Nii et ...” Will katkestas oma toimetused – kõige raskemate asjade paigutamise seljakoti põhja – ja püüdis inglit näha. Näha polnud midagi. „Nii et tema oli inimene,” jätkas poiss, „ja siis ... Kas inimestest saavad pärast surma inglid? On nii või?”

„Mitte alati. Valdavast enamikust ei saa ... Väga harva.”

„Millal ta siis elas?”

„Enam-vähem neli tuhat aastat tagasi. Mina olen temast palju vanem.”

„Ja kas ta elas minu maailmas? Või Lyra omas? Või siin, kus me praegu oleme?”

„Sinu maailmas. Aga maailmu on müriaadide kaupa, sa ju tead seda.”

„Aga mismoodi inimesest ingel saab?”

„On sel abstraktsel arutlusel mingit mõtet?”

„Tahan lihtsalt teada.”

„Tegele parem oma ülesandega. Sa käisid tolle surnu omandust rüüstatamas, sul on olemas kõik pisiasjad, mida ellujäämiseks tarvis läheb; kas nüüd võime lõpuks edasi minna?”

„Kohe, kui ma tean, kuhu minna.”

„Kuhu me ka ei läheks, Baaruk leiab meid ikka üles.”

„Siis leiab ta meid ka siitsamast. Mul on veel paar asja õiendada.” Will võttis istet kohas, kus ta söör Charlesi surnukeha ei näinud ning sõi ära kolm tükki Kendali piparmündikooki. Lausa ime, kui värskest ja tugevalt ta end tundis, kui oli toidust kosutust saanud. Siis vaatas ta jälle alethio-meetrit. Kolmkümmend kuus pisikest elevantiluule maalitud pilti olid selgesti arusaadavad: polnud mingit kahtlust, et see siin on imik, too nukk, see leivapäts ja nii edasi. Alles tähenduse juures läks asi segaseks.

„Kuidas Lyra seda luges?” küsis poiss Balthamoselt.

„Tõenäoliselt mõtles ise välja. Nende instrumentide kasutamist õpitakse hulk aastaid ning isegi siis on piltide mõistmiseks vaja paljude viite-
raamatute abi.”

„Lyra ei mõelnud midagi ise välja. Ta tõesti luges. Ta ütles mulle sel-
liseid asju, mida ta poleks kuidagi muidu teada saanud.”

„Siis ei saa ma sellest rohkem aru kui sina,” lausus ingel.

Alethiomeetrit vaadates meenus Willile midagi, mida Lyra oli luge-
mise kohta öelnud: nimelt tollest meeleseisundist, milles ta pidi viibima,
et asi välja tuleks. See oli omakorda aidanud Willil hõbedase tera peen-
susi tundma õppida.

Udishimu ajal võttis ta noa välja ja löikas istudes enda ette väikese
augu. Läbi selle polnud näha muud kui sinist taevast, aga kaugel-kaugel
allpool kumas puude ja põldudega maastik: kahtlemata oli see tema oma
maailm.

Nii et selle maailma mäed ei vastanud tema maailma mägedele. Ta
sulges akna, kasutades selleks esimest korda vasakut kätt. Milline rõõm
oli seda jälle liigutada!

Siis tuli talle nii järsku üks mõte, nagu oleks ta elektrilöögi saanud.

Kui maailmu oli müriaadide kaupa, miks siis löikas nuga aknaid ainult
selle ilma ja tema kodumaailma vahel?

Peaks ju olema võimalik kõigisse teed avada.

Ta sirutas noa välja, lastes mõtteil noatsa voolata, nagu Giacomo
Paradisi oli talle õpetanud, kuni tema teadvus tungis aatomite vahele
ning ta tunnetas õhus iga tillematki takistust ja värelust.

Selle asemel, et lõigata kohe, kui ta tundis esimest pisikest tõket, nagu
harilikult, lasi ta noal järgmise juurde liikuda, ja sealt edasi järgmise
juurde. Tundus, nagu oleks ta liikunud mööda tikkipistete rida, vajutades
nii õrnalt, et ükski piste viga ei saanud.

„Mida sa teed?” küsis hääl õhust ja tõi ta maa peale tagasi. „Uurin,”
kostas Will. „Ole vait ja hoia tee pealt eest ära. Kui sa noa ette satud, lõi-
kan sulle sisse, ja kui ma sind ei näe, siis ei saa ma sinust eemale hoida.”

Balthamos mühatas rahulolematult. Will sirutas noa uuesti välja ning
tunnetas neid tillukesi tõkkeid ja kõhklusid. Neid oli palju rohkem, kui ta
oli arvanud. Ja kui ta kobas neid, ilma et tal oleks vaja olnud kohe läbi
lõigata, leidis ta, et igauks on isemoodi: üks täke oli kõva ja selgepiiriline,
teine hägune, kolmas libe, neljas rabe ja habras ...

Aga nende seas oli takistus, mida ta tunnetas kergemini kui teisi ning vastust ette teades lõikas ta kindluse mõttes ühte sisse: see oli jälle tema oma maailm.

Ta sulges ava ja kobas noaotsaga tõket, mis oleks teistsugune. Ta leidis ühe elastse ja vastupaneva koha ning lasi noal sealt läbi libiseda.

Ja tõepoolest! Sellest aknast paistev maailm ei olnud enam tema oma: siin oli maapind lähemal ning roheliste väljade ja hekkide asemel avanes poisi ees lainjate luidetega kõrbemaastik.

Ta sulges akna ja avas uue: suitsune õhk tööstuslinna kohal, mornid aheldatud töölised rivis tehasesse kõmpimas.

Ta sulges ka selle ava ning tuli endasse tagasi. Pea käis pisut ringi. Esimest korda hakkas ta taipama, milline vägi noal tegelikult on ning pani terariista ettevaatlikult enda ette kivile.

„Kas sa kavatsed terveks päevaks siia jääda?” küsis Balthamos.

„Las ma mõtlen. Ühest maailmast teise saab hõlpsasti minna ainult siis, kui maapind on samas kohas. Ja võib-olla on selliseid paiku olemas, ja võib-olla just seal suurem osa läbilõikamisi toimubki ... Ja sul on vaja teada, milline sinu oma maailm noaotsaga kobades tundub või muidu ei pääse sa kunagi tagasi. Eksid igaveseks ära.”

„Tõepoolest. Aga kas me ...”

„Ja sul on vaja teada, millisel maailmal on maapind samas kohas, sest muidu pole seda mõtet avadagi,” ütles Will niihästi iseendale kui inglile. „Asi polegi nii lihtne, kui ma arvasin. Oxfordis ja Cittagazzes meil vist lihtsalt vedas. Aga las ma proovin ...”

Ta võttis jälle noa. Lisaks tolele ilmselgele tunde, mis tuli oma maailma avanevat punkti puutudes, oli ta märganud veel üht korduvat taju: teatavat resonantsi, nagu taoksid rasket puust trummi, ainult et siin oli võngete kandjaks lihtsalt imepeen õhuvirvendus.

Oligi käes. Poiss nihkus eemale ja kobas teisest kohast: jälle seesama. Ta lõikas augu ja leidis, et tema aimdus oli õige. Resonants tähendas, et avatud maailmas asus maapind samas kohas. Ta leidis eest kõrge rohuga mägiaasa sompus taeva all, kus sõi rohtu rahumeelsete loomade kari – niisuguseid loomi polnud ta veel kunagi näinud – piisonisuurused elukad üksteisest eemalasetsevate sarvede, pulstunud sinise karva ja piki selga jooksva turris lakaga.

Ta astus teisele poole. Lähim loom tõstis ükskõikselt pea ja hakkas siis jälle rohtu sööma. Jätnud akna lahti, kobas Will teise ilma aasal noaotsaga tuttavaid tõrkeid ning proovis neid.